

УДК 378.14+372+378.4

Т. М. Яблонська

РОЛЬ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО АСПЕКТУ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ МАГІСТРІВ-ФІЛОЛОГІВ З ПУБЛІЦИСТИЧНИМИ ТЕКСТАМИ

У статті визначено роль лінгвокраїнознавчого аспекту у процесі роботи магістрів-філологів з публіцистичними текстами.

***Ключові слова:** лінгвокраїнознавчий аспект, реалії, публіцистичний текст, топоніми, антропоніми.*

В статье определена роль лингвострановедческого аспекта в процессе работы магистров-филологов с публицистическими текстами.

***Ключевые слова:** лингвострановедческий аспект, реалии, публицистический текст, топонимы, антропонимы.*

The role of linguistic and cultural aspect in the process of Master's degree (Philology) students publicistic texts comprehension is determined in the article.

***Key words:** linguistic and cultural aspect, realities, publicistic text, toponyms, anthroponyms.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства значущість вивчення іноземної мови зростає, загострюється потреба в оволодінні іноземною мовою як засобом спілкування. На сьогоднішній день все більшого значення набувають елементи лінгвокраїнознавства (ЛК), що запроваджуються до курсу навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі.

Лінгвокраїнознавчий аспект (ЛКА) стає невід'ємною частиною занять з іноземної мови, тобто все більше відчувається необхідність навчати не тільки мовним навичкам, але й культурі країни, мова якої вивчається. Використання ЛКА сприяє формуванню мотивації навчання, тому що саме мовне спілкування не підкріплене мовним середовищем. Найважливішим мотиваційним стимулом вивчення іно-

земної мови є прагнення до розширення свого загального кругозору. Отже у вnz навчальна дисципліна також виступає засобом залучення тих хто навчається, до “духовної культури інших народів”.

В практичному плані ЛКА спрямовано на реалізацію кінцевих цілей навчання іноземної мови, а саме на навчання спілкування. Насправді підготувати тих, хто навчається, до іншомовного спілкування, сформувані комунікативну здібність без прищеплення норми адекватної мовленнєвої поведінки окремо від знань неможливо. Це визначає важливість та актуальність питань, пов’язаних з розробкою ЛКА у навчанні іноземної мови у вnz.

Ефективність використання ЛКА в процесі навчання іноземної мови є очевидною. Це призводить до більш повного, глибокого осмислення специфічних явищ мови, що вивчається. А їх незнання, в свою чергу, призводить до недостатнього розуміння явищ, реалій, власно мови, що ускладнює проникнення у культуру іншої нації. ЛКА відкриває багато можливостей для досягнення цієї мети.

Аналіз останніх наукових досліджень. В науковому розумінні культура — це сукупність результатів та процесів будь-якої соціальної діяльності людини та її протиставлення природі, тобто це сукупність зовнішніх умов існування людини, що не залежать від неї. Широкий культурологічний фон сприяє, з одного боку, розвитку лінгвістичних знань та вмінь (збагачення публіцистичних текстів лексикою, навички перекладацької діяльності, вміння працювати з фразеологізмами) та, з іншого боку, знайомить магістрів-філологів з конкретними аспектами іншомовної культури.

Якщо порівнювати дві національні культури, то можна зробити висновки, що вони ніколи повністю не збігаються. Це впливає з того, що кожна складається з національних та інтернаціональних елементів. Для кожної культури сукупність цих елементів буде різною.

Предметом ЛКА є спеціально відібраний однорідний мовний матеріал, що відображає культуру країни, мова якої вивчається. Особливе місце тут, звичайно, посідає лексика. Чому? Звичайно ж, завдяки тому, що вона позначає національні реалії. Знання цих реалій досить важливо під час вивчення культури та мови країни. Постійною ознакою належності слів до лінгвокраїнознавчого матеріалу залишається наявність у них національно-культурного компоненту, що є відсутнім у інших мовах. З точки зору Г. Д. Томахіна, реалії — це назва, прита-

манна лише певним націям та народам, предметів матеріальної культури, історичних фактів, імен національних героїв та міфологічних створінь [1].

Але у порівняльному ЛК прийнято вважати реаліями слова, позначені предмети та явища, пов'язані з історією, культурою, побутом країни, мова якої вивчається. А вони, в свою чергу, відрізняються за своїм значенням від відповідних слів рідної мови. В реаліях найбільш наочно виявляється близькість між мовою та культурою: поява нових реалій в матеріальному та духовному житті суспільства призводить до виникнення реалій також і у мові. Відмінною рисою реалій від інших слів мови виступає характер її предметного змісту, тобто тісний зв'язок предмета, позначеного реалією, явища з національним, з одного боку, та історичним відрізком часу — з іншого. Можна зробити висновок, що реаліям притаманний історичний колорит. І вони, як мовне явище, найбільш тісно пов'язані з культурою країни, мова якої вивчається.

Мета статті. Визначити роль лінгвокраїнознавчого аспекту у процесі роботи магістрів-філологів з публіцистичними текстами.

Виклад основного матеріалу. Під час порівняння мов та культур можна виокремити наступне:

1. Реалія притаманна лише одному мовному колективу, а в іншому вона зовсім відсутня. Наприклад, американізм *drugstore, yellow press*.

2. Реалія присутня в обох мовних колективах, але в одному з них вона має додаткове значення. Наприклад, американізм *clover leaf* — лист конюшини — автодорожня розв'язка у вигляді листа конюшини;

3. У різних суспільствах схожі функції здійснюються різними реаліями. Наприклад, американізм *sponge* — губка-мочалка; *hot dog* — пиріжок; *soda-fountain* — кафе-морозиво.

4. У різних суспільствах схожі реалії розрізняються відтінками свого значення. Наприклад, *cuckoo's call* в американських повір'ях пророкує дівчині, скільки років залишилося до весілля, а у слов'янських — скільки років залишилось жити.

Під час вивчення іноземної мови ми досить часто зустрічаємося з такими поняттями, як топоніми та антропоніми, що, в свою чергу, виступають об'єктами ЛК. Саме топоніми і заслуговують на більш детальну увагу під час навчання іноземної мови. Наприклад:

1. Назва об'єктів фізичної географії — Snowdor — a mountain in Wales, Thames — the Britain's best-known and longest river on which London stands, Severn — the longest river in the UK which begins in Wales.

2. Назви країн — Scotland a country in the UK, the north of England, Ireland — an island state in northern Europe.

3. Назви вулиць, парків та майданів — Bond Street — a street in London, Regent Park — a park in London, Trafalgar Square — a square in London, Piccadilli Circus — a square in London.

Таким чином, топоніми (географічні назви) відображають історію заселення та освоєння територій. Тому саме ця частина лексики з давніх давен привертає увагу не тільки філологів, але й істориків, етнологів тощо. Географічні назви можуть бути відомі за межами країни, мова якої вивчається, можуть мати усталені відповідності у мовах всього світу (перш за все це стосується географічних та картографічних потреб), однак асоціації, пов'язані з цими об'єктами, є частиною національної культури та можуть бути невідомими за межами даної культури.

Об'єктом лінгвокраїнознавства також виступають і антропоніми (власні імена). Перш за все це стосується відомих історичних особистостей, державних та суспільних діячів. Наприклад, Henry VIII — (1491–1547) — the King of England.

Інші реалії можуть бути класифіковані наступним чином. Наприклад:

1. Етнографічні реалії. Реалії побуту (одяг, взуття — Reebok — expensive and fashionable sport clothes, Intertop — the well-known brand of shoes);

2. Їжа та напої (cheeseburger, fanta, sprite);

3. Побутові заклади (pub — a place, not a club or hotel);

4. Відпочинок, досуг, спорт, ігри (football, windsurfing, cricket, rugby);

5. Звичай та традиції, свята (Thanksgiving Day);

6. Рослини та тварини, охорона оточуючого середовища (thistle, shamrock, national park, green belt);

7. Суспільно-політичні реалії. Уряд, збройні сили (Royal Air Force, Royal Navy);

8. Реалії освітньої та виховної системи підрастаючого покоління (public schools, Scout Association);

9. Література (Burns, Robert; Shakespeare, William);
10. Театр та кіно (Star Wars, the Globe Theatre);
11. Музика (Beatles, U2);
12. Засоби масової інформації (BBC, AP; The Independent, the Guardians; The National Geographic; Discovery Travel).

Також наведемо декілька прикладів текстів з використанням активної лексики.

Text № 1

Pollution and its Negative Effects

Pollution is the degradation of natural environment by external substances introduced directly or indirectly. Human health, ecosystem quality and aquatic and terrestrial biodiversity may be affected and altered permanently by pollution.

Pollution occurs when ecosystems cannot get rid of substances introduced into the environment. The critical threshold of its ability to naturally eliminate substances is compromised and the balance of the ecosystem is broken.

The sources of pollution are numerous. The identification of these different pollutants and their effects on ecosystems is complex. They can come from natural disasters or the result of human activity, such as oil spills, chemical spills, nuclear accidents. These can have terrible consequences on people and the planet where they live: destruction of the biodiversity, increased mortality of the human and animal species, destruction of natural habitat, damage caused to the quality of soil, water and air.

Preventing pollution and protecting the environment necessitate the application of the principles of sustainable development. We have to consider satisfying the needs of today without compromising the ability of future generations to meet their needs. This means that we should remedy existing pollution, but also anticipate and prevent future pollution sources in order to protect the environment and public health. Any environmental damage must be punishable by law, and polluters should pay compensation for the damage caused to the environment.

Active vocabulary:

- pollution — забруднення (оточуючого середовища)
- natural environment — природне середовище
- aquatic — водняний

- terrestrial — земний
- biodiversity — біологічне розмаїття
- pollutant — забрудник; забруднююча речовина; забруднюючий агент
- natural disaster — стихійне лихо
- natural habitat — природне середовище існування
- to compromise — компрометувати, підривати, наражати на ризик або небезпеку
- to satisfy the needs; to meet the needs — задовольняти, забезпечувати потреби

Text № 2 Thanksgiving

Thanksgiving is celebrated in the USA and Canada. In the USA, it is celebrated on the fourth Thursday in November every year. The Canadians celebrate it on the second Monday in October. It is associated with giving thanks to God. In the beginning people expressed gratitude for the harvest they reaped. It used to be a religious holiday but now it has become a secular celebration.

The most important part of the celebration is the dinner which includes the customary turkey served with cranberry sauce, and pumpkin. A lot of business goes on during this holiday. For example, restaurants take advantage of the holiday to sell turkey dinners.

Families and friends usually get together for a large meal or dinner during Thanksgiving and have a lot of fun. That's why, the Thanksgiving holiday weekend is considered one of the busiest travel periods of the year. Students are given a four-day or five-day weekend vacation. Thanksgiving is also a paid holiday for most workers.

Active vocabulary:

- Thanksgiving (Thanksgiving Day) — День Подяки
- thanksgiving — подяка, подячний молебен
- secular — світський
- customary — звичайний, традиційний
- turkey — індик, індичка
- to serve — тут: накривати на стіл; подавати
- cranberry — журавлина
- sauce — соус, підлива

- pumpkin — гарбуз
- to take advantage — використовувати у власних інтересах; з користю для себе
- dinner — вечеря (а не обід!); прийом їжи увечері.

Text № 3
Christmas

Christmas which is celebrated on December 25th is an important Christian holiday. The origin of the word “Christmas” comes from “Christ” and the “Holy Mass”. It is believed that the day commemorates the birth of Jesus Christ although a lot of people doubt that the Day corresponds to the actual date of his birth. In spite of its Christian origin, Christmas is also celebrated by a lot of non Christian countries and the celebration includes a lot of non religious customs. People exchange gifts and greeting cards. Homes are decorated with Christmas trees, light and garlands. Dinners are planned with special food and all the families gather to have a lot of fun.

A central imaginary figure in Christmas is Father Christmas, also called Santa Claus. He is believed to fly on his sleigh bringing gifts for children.

Christmas is also an opportunity for economic growth. It has become an important period for business activity. Shops make a lot of profit and a lot of countries realized this economic impact.

Active vocabulary:

- Christmas — Різдво (Христове)
- Christian — християнський
- to come from — походити з; бути результатом чогось
- Jesus Christ — Ісус Христос
- Holy Mass — Свята Меса
- to commemorate — вшановувати (чиюсь) пам'ять (якимось чином); влаштовувати, проводити заходи на честь, у пам'ять когось; ознаменувати, святкувати
- to correspond to/with — відповідати; узгоджуватися, співвідноситися; співпадати (з чимось), бути аналогічним (чомусь); листуватися
- in spite of — не дивлячись на
- origin — походження, джерело, початок
- Christmas tree — різдвяна ялинка
- garland — гірлянда, вінок

- Father Christmas; Santa Claus — Санта-Клаус
- activity = activities — активність, діяльність, захід у будь-якій галузі
- to realize — реалізовувати, здійснювати, продавати, усвідомлювати
- impact — поштовх, імпульс.

Також у лінгвокраїнознавстві значне місце посідають і фразеологізми завдяки тому, що в них відбивається національна своєрідність історії, культури та традиційного способу життя народу-носія мови.

Необхідність соціального відбору та вивчення мовних одиниць, у яких найбільш яскраво проявляється своєрідність національної культури і яке не можна зрозуміти так, як його розуміють носії мови, відчувається в усіх випадках спілкування з іноземцями, під час читання художньої літератури, публіцистики, преси, огляду кіно та відеофільмів, прослуховування пісень тощо. Фразеологічні зрощення або ідіоми — це цілком неподільні, нерозкладні стійкі сполучення, загальне значення яких не залежить від значення слів, що їх складають: *kick the bucket* (розм.) — зіграти в ящик; *send smb. to Coventry* — бойкотувати когось; припинити спілкування з кимось; *at bay* — у безвихідному становищі; *be at smb.'s beck and call* — бути цілком в чиємусь розпорядженні; *to rain cats and dogs* — лити немов з цебра (дощ); *be all thumbs* — бути незграбним; *Kilkenny cats* — люті вороги. Фразеологічні зрощення виникли на базі переносних значень їх компонентів, але згодом ці переносні значення виявилися незрозумілими з точки зору сучасної мови. Наприклад, слова “*bay*”, що означає “глухий кут”, і “*beck*” — “помах руки” є архаїзмами і ніде крім наведеного фразеологізму не вживаються. Або, наприклад, вираз *to be all thumbs* історично склався з виразу *one's fingers are all thumbs*. Подібне можна спостерігати у фразеологізмах *Kilkenny cats* (який, мабуть, походить від легенди про запеклу боротьбу між містами *Kilkenny* і *Irishtown* у XVII столітті, що призвело їх до руйнування) та *send smb. to Coventry* (у книзі Кларендона “*The History of the Great Rebellion and Civil Wars in England*” мова йде про в'язницю, яка знаходилась у місті Ковентрі під час англійської революції, і саме в ній утримувалися заслані роаялісти).

На сучасному етапі магістри-філологи повинні володіти іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування, що передбачає необхідність формування у них лінгвокраїнознавчої компетенції.

Основу лінгвокраїнознавчої компетенції складають фонові знання типового освіченого представника британської лінгвокультурної спільності. Словник лінгвістичних термінів дає наступне визначення фонових знань: “Фонове знання — background, knowledge. Взаємне знання реалій тим, хто говорить, та тим, хто слухає, що є основою мовного спілкування” [2].

В. П. Фурманова виокремлює наступні розділи фонових знань, якими повинна оволодіти “культурно-мовна” особистість для успішного спілкування у ситуаціях міжкультурної комунікації, а саме історико-культурний фон, що містить в собі інформацію стосовно культури суспільства у процесі його історичного розвитку, а саме:

1. соціокультурний фон;
2. етнокультурний фон, що містить в собі інформацію стосовно побуту, традицій та свят;
3. семіотичний фон, що містить в собі інформацію про символіку, позначення, особливості іншомовного оточення [3].

Отже, під лінгвокраїнознавчою компетенцією ми розуміємо здатність здійснювати міжкультурну комунікацію, що базується на знаннях лексичних одиниць з національно-культурним компонентом семантики та вміннях адекватного їх використання у ситуаціях міжкультурного спілкування, а також вміннях використовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння у ситуаціях опосередкованого та безпосереднього культурного спілкування.

Тільки сформувавши у магістрів-філологів названі вище знання та вміння лінгвокраїнознавчої компетенції, можливо забезпечити їх комунікативну компетенцію в ситуаціях міжкультурної комунікації.

Висновки. Таким чином, навчання іноземної мови магістрів-філологів з використанням лінгвокраїнознавчих та країнознавчих матеріалів, безумовно, підвищує інтерес тих, хто навчається, шляхом розвитку внутрішньої мотивації.

Завдяки використанню лінгвокраїнознавчих та країнознавчих матеріалів заняття з іноземної мови відрізняються комунікативно-прагматичною спрямованістю, самостійністю та творчою роботою магістрів-філологів, їх підвищеною активністю та зацікавленістю у вивченні тієї чи іншої мови, а також співпрацею студентів та викладача [4].

Культурознавча спрямованість навчання іноземних мов забезпечує реалізацію не тільки загальноосвітніх та виховних цілей, але також

практичних. У цьому і виявляється специфіка дисципліни “іноземна мова”.

Організація навчання іноземної мови у тісному зв'язку з національною культурою народу, що розмовляє цією мовою, та лінгвокраїнознавче “забарвлення” навчання зокрема будуть сприяти посиленню комунікативно-пізнавальної мотивації тих, хто навчається, розширенню загальнокультурного кругозору, дозволить зробити прийоми та форми роботи більш різноманітними та апелювати до інтелекту та емоційної сфери студентів.

Саме елементи країнознавства, що вводяться на заняттях з іноземної мови, сприяють не тільки підвищенню, але й підтримці мотивації до вивчення мови, а лінгвокраїнознавчий матеріал у свою чергу і є тим самим головним стимулом для створення та підтримки інтересу студентів до вивчення іноземної мови саме завдяки тому, що містить в собі два аспекти, а точніше навчання мови та інформацію про країну, мова якої вивчається.

Поряд з поглибленням лінгвокраїнознавчих знань у магістрів-філологів і формуються інтелектуальні та мовленнєві здібності та культура мови.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Томахин Г. Д. Реалии в культуре и языке. Лингвострановедение / Г. Д. Томахин // Иностранные языки в школе. — 1981. — № 1.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. — 2-е изд., стер. — М.: УРСС: Едиториал УРСС, 2004. — 571 с.
3. Фурманова В. П. Межкультурная коммуникация и культурно-языковая прагматика в теории и практике преподавания иностранных языков (языковой вуз) : автореф. дис. ... д. пед. н. — М., 1994. — 58 с.
4. Зимняя И. А. Педагогическая психология: учебное пособие / И. А. Зимняя. — Ростов н/Д: Феникс, 1997. — 477 с.